2.3.2022

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

ASIA: O 11/2022 VP MAATALOUDEN KANNATTAVUUSKRIISI / ERITYISESTI UKRAINAN TILANTEESEEN JA MAATALOUDEN KAUSITYÖVOIMAAN LIITTYEN

Maatalouden kannattavuus kriisillä on kaksi ulottuvuutta. Maatalouden pitkäaikainen laskeva kannattavuus missä pääsyy on maataloustuotteiden heikko hintakehitys. Negatiivinen kehitys on tieteellisesti tutkittu ja todistettu, mm Luken ja PPT:n tutkimuksissa.

Akuutti kannattavuus- ja likviditeettikriisi on nimenomaan kustannuskriisi. Viime vuonna 2021 maatalouden kustannukset ovat nousseet erittäin voimakkaasti. Pääsyy on energian kustannusnousu, joka vaikutta suoraan polttoainehintaan ja sähköhintaan ja välillisesti lannoitteiden hintaan, kuljetuskustannuksiin ja muihin liikkuvaan kustannuksiin. Myös rehukustannukset ovat nousseet erittäin voimakkaasti.

2021 viljasato oli varsin heikko Pohjois-Euroopassa. Viljamarkkinoilla on useita ostajia ja vilja liikkuu vapaasti yli rajojen. Viljan hinta on noussut ennätyshintoihin, mikä on ollut hyvä niille viljelijöille, joilla on ollut myytävää mutta sen on vaikuttanut suoraan kotieläintuotannon rehuhintaan. Kotieläintuotannon tuottajahinnat jopa laskivat viime vuoden alussa ja nousseet kustannukset eivät ole menneet läpi elintarvikemarkkinaketjussa johtuen päivittäistavarakaupan erittäin vahvasta hinnoitteluvoimasta ruokaketjussa.

Venäjän hyökkäyssodan vaikutus maataloustuotantoon ja -kannattavuuteen

Noin kolmasosa maailmanmarkkinan vehnäkaupasta tulee Venäjältä ja Ukrainasta. On erittäin todennäköistä, että Ukrainan pellot jäävät viljelemättä tämä keväänä, kun ukrainalaiset miehet ovat sodassa. Ulkomaalaiset vuokraviljelijät ovat suurilta osin jo jättänyt maata ja loput luultavasti lähtevät lähiaikoina. Sen lisäksi Venäjän armeija hallitsee Ukraina Mustameren satamat mikä käytännössä estää mahdollinen viljan vienti ensi syksynä ja talvena. On suuri vaara, että meillä on paljon vähemmän vilja maailmanmarkkinoilla ensi talvena. Viljan futuurihinnat ovat jo nousseet merkittävästi.

Venäjä on merkittävä energian viejä. Venäjän hyökkäyssodan johtuvat pakotteet tulee nostamaan öljyn, maakaasun ja sähkön hinta merkittävästi. Suuri osa suomen raakaöljystä tulee Venäjältä ja Suomessa valmistetusta lannoitetypin ammoniakkista noin 80 prosenttia tulee Venäjältä. Kuljetuskustannukset tulevat nousemaan, kun on pakko löytää uusia tavarantoimittajia.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Fredriksgatan 61 A 34, 00100 Helsingfors
tfn (09) 586 0460, fax (09) 694 1358
www.slc.fi, fornamn.efternamn@slc.fi
Hemort: Helsingfors, FO-nummer 0215327-0

Kaikki yllä mainitut seikat tulee nostamaan maatalouden kustannukset ja sillä tavalla jo vaikea kustannuskriisi tulee pahenemaan.

SLC on tehnyt jäsenkyselyn tilojen kannattavuudesta. Kysely päättyi 21.2.2022 eli ennen Venäjän hyökkäystä. Merkittävä osa kyselyn vastanneista ilmoitti, että joko likviditeettisyistä tai näillä panos-tuottajahintasuhteista he tulevat vähentämään satokasvien pinta-ala tai käyttää vähemmän lannoitteita tänä keväänä. Ilman toimenpiteitä on mahdollista, että Suomen viljasato vähenee kustannus- ja kannattavuussyistä, vaikka kysyntää todennäköisesti tulee markkinoilla kasvamaan ensi talvena.

Kotieläintuotanto on myös Suomessa uhattuna, jos kotieläintuotteiden hinnat eivät nouse. Katetuotto on jo negatiivinen esimerkiksi sika- ja kananmunatuotannossa ja erittäin alhainen maito- ja naudanlihatuotannossa. Omavaraisuusaste on laskusuunnassa.

Huoltovarmuuskeskuksen rooli on tulevien kuukausien aikana merkittävä ja keskuksen mahdollisuudet turvata lannoitteiden, polttoaineiden ja kylvösiemen tulisi käyttää täysmääräisesti.

Mahdollisia toimenpiteitä

SLC on tehnyt kriisitoimenpidelistan. Listassa ei ole eurolukuja ja mahdolliset toimenpiteet eivät ole riippuvaisia toisistaan.

Kaikkein tärkein toimenpide, ja ainoa, joka voi ratkaista ongelman, on elintarvikemarkkinan toimivuus. Luken uudet laskelmat maatalouden taloustilanteesta (Jukka Tauriainen) näyttä että **yhden prosentin muutos päätuotteiden hinnoissa vaikuttaa suoraan yrittäjätuloon noin 3,9 viiva 8,7 prosenttia.**

On täysin mahdoton tilanne kuin että päivittäistavarakauppa tekee ennätystulosta, jalostavat elintarvikeyhtiöt pärjäävät heikosti tai korkeintaan kohtuullisesti ja alkutuottajien, maanviljelijöiden kannattavuus on pohjamudassa.

- **Elintarvikemarkkinalakiin ja kilpailulakiin** tulisi saada kohdennettuja muutoksia, että ruokaketjun heikompi osapuoli saa vahvemman aseman. Tällä hetkellä markkinat eivät toimi.
- **Energiaveropalautus** tulisi korottaa tämä koskee sekä polttoaineiden ja sähkön verotusta. Toimenpide on yksinkertainen ja kohdentuu tarkasti aktiiviviljelijöihin.
- **Maatalouden tuotantorakennusten kiinteistöverosta** tulisi luopua. Korkeasta kiinteistöverosta kärsivät ne tuottajat, jotka ovat rakentaneet uusia tuotantorakennuksia tai peruskunnastanut vanhoja. EU:n sisällä on maita, joissa maatalousrakennuksista ei makseta kiinteistöveroa.
- **Maatalouden kehittämisrahasto** (MAKERA) tulisi saada lisärahoitus. Rahasto on ollut tärkeä väline aikaisemmissa kriiseissä ja rahasto on suhteellisen helppo ja nopea käyttää täsmätoimenpiteisiin.
- **Rahoituslaitokset** tulisivat antaa tuottajille mahdollisuuden ilman kustannuksia muuttaa maksusuunnitelmia.
- **Koko ruokaketjun sisällä kerättävä markkinatieto** tulisi saada laajempaan käyttöön ja tieto tulisi antaa nopeammalla aikataululla ketjun osapuolille.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Fredriksgatan 61 A 34, 00100 Helsingfors
tfn (09) 586 0460, fax (09) 694 1358
www.slc.fi, fornamn.efternamn@slc.fi
Hemort: Helsingfors, FO-nummer 0215327-0

- **STM tulisi tarkastella mitkä ovat välineet ministeriön toimialueen sisällä**, jotka voivat helpottaa tuottajan tilannetta. Tähän liittyy esim. ”Välitä viljelijästä-hanke” ja sen sisällä tapahtuva toiminta sekä maataloustuottajien sosiaaliturva.
- **Suomalaisen ruoan osuus julkisissa hankinnoissa** on vielä varaa nostattaa. Hankinnoissa tulisi vaatia Suomessa vaadittua tuotantotapaa.
- **Tukipolitikassa pitää etsiä niitä täsmätoimenpiteitä**, jotka vaikuttavat tuotannon jatkuvuuteen. Tukihallinnossa tulisi tavoitella nopeaa ja etupainotteista tukimaksua. Sianlihasektorin tilanne on vaikea ja alan tuotanto tulisi tukitoimenpiteitten kautta saada nopeasti tasapainoon. Sianlihan ongelmiin on vaikuttanut Kiinan vähentynyt tuonti.
- **Jokainen ministeriö** tulisi esittää ja löytää välineitä tukea maataloutta kannattavuuskriisissä. Ympäristöministeriön tulisi löytää ilmasto, vesi ja monimuotoisuuden osalta toimenpiteitä, jotka tuottavat laajemmalla alueella ympäristöhyötyjä, joiden viljelijän on mahdotonta itse rahoittaa. Hyvä esimerkki on ympäristöministeriön rahoittama kipsihankkeet, jotka kohdentuvat Länsi-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueelle. Kipsin lisäksi tulisi myös rahoittaa rakennekalkin käyttöä.
- **Suomen elintarvikevientitoimenpiteet** tulisi tapahtua koordinoidummin ja vientiä tukevia järjestelyjä kuten vientiorganisaatiota tulisi kehittää.
- **Tilatasolla tuottaja voi laajemmin ottaa käyttöön talouden hallintaan liittyviä välineitä.** Toinen mahdollisuus on tuottajaorganisaatioiden perustaminen. Viljelijän tulisi myös arvioida oman tilan hallittavaa riskitasoa ja käyttää tarjolla olevia riskinhallinta ja sopimusmalleja tähän. Tuottajien yhteistyö (kone, sadonkorjuu, yhteisnavetat jne.) on myös tärkeä osa oman tilan kehittämisessä kuin myös jaksamisessa.

Maatalouden kausityövoima

Ukrainan tilanne tulee vaikuttamaan kausityövoiman saantiin merkittävästi. Keväällä 2020 vallinnut tahtotila kansan keskuudessa auttaa alkutuotantoa korjuutyössä ja muussa tulisi kannustaa. Covidin tuomat poikkeukset ovat myös tässä yhteydessä hyvin toimivia.

Kaikki mahdolliset esteet ukrainallisten mahdollisuudet työntekoon Suomessa pitäisi edesauttaa ja sujuvoittaa.

Erityisesti niille, jotka saavat nyt oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella pitäisi antaa laajat mahdollisuudet työntekoon.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf

Mats Nylund, puheenjohtaja

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Fredriksgatan 61 A 34, 00100 Helsingfors
tfn (09) 586 0460, fax (09) 694 1358
www.slc.fi, fornamn.efternamn@slc.fi
Hemort: Helsingfors, FO-nummer 0215327-0